

Patiment i esperança d'una família torrenca durant la guerra civil

Antonio Roig Morros

INTRODUCCIÓ

Aquest article tracta de les cartes que es van enviar el matrimoni format per Josep Roig i Rosalia Ciuró a les acaballes de la Guerra Civil Espanyola, concretament des d'octubre de 1938 a gener de 1939. Josep es trobava fent fortificacions per a la guerra i la seva dona, amb els fills, es va quedar a Torredembarra.

Les cartes les vaig trobar casualment barrejades amb tota la documentació de l'empresa de construcció del meu avi, en Josep Roig Virgili. La seva esposa -la meva àvia- va ser la responsable de l'administració de l'empresa des del dia que es van casar fins que els fills i néts van agafar el relleu. Per tant, molt possiblement, va ser ella la que deuria pensar que, juntament amb els papers de l'empresa, les cartes sobreviurien més fàcilment el pas dels anys amagades entremig de plànols, dietaris i factures.

Sempre m'ha agradat conservar documentació que faci referència a la meva família o a Torredembarra i intento tenir prou cura d'arxivar-ho perquè que no es perdi en l'oblit.

El cas de les cartes de la guerra vaig creure que eren prou significatives perquè poguessin interessar i és per aquest motiu, i animat per l'amic Gabriel Comes, que he decidit que vegin la llum ja que són un testimoni de primera mà de la vivència d'una família davant d'una guerra, el seu dia a dia, el sofriment i l'esperança que vindrien temps millors.

ELS PERSONATGES

Josep Roig. Any 1930.
Arxiu Antonio Roig Morros

Josep Roig Virgili va néixer a Torredembarra el dia 3 de desembre de 1900 en el sí d'una família del poble on el renom patern era de Cal Rem i per part de mare de Cal Tou. El seu pare, Anton Roig Babot, era un industrial de la construcció amb empresa pròpia i treballadors al seu càrrec. Va anar al col·legi i després va continuar amb l'ofici del pare convertint-se en paleta de ben jove. Es va casar a Torredembarra amb la donzella Rosalia el dia 12 d'abril de 1930 i gràcies al dot que ella va rebre, estipulat pel patrici Antoni Roig Copons⁽¹⁾, van decidir comprar una bicicleta per poder anar a treballar.

Rosalia Ciuró. Any 1938.
Arxiu A.Roig

Rosalia Ciuró Casasús va néixer a Torredembarra el dia 13 d'octubre de 1902, filla de Manuel Ciuró Gatell, mariner de renom "el Xaveia", i de Maria Casasús Gibert de l'hort de la Premsa. Després de passar pel col·legi es va posar a treballar primer a la Fàbrica dels Brodats i més tard a la Fàbrica SACE de BaixaMar, on estava de comptable amb el Sr. Álvarez. Al casar-se va deixar la seva feina per dedicar-se a l'administració de l'empresa de construcció del seu marit, el Josep.

1-L'india Antoni Roig Copons va estipular en el seu testament, datat el 3-07-1878, que les donzelles filles de Torredembarra cobrarien un dot l'any del seu casament.

Manuel i Francisco són els fills del matrimoni que al final de la guerra tenien 8 i 5 anys, respectivament. La **Montserrat** era una cosina dels nens, nascuda l'any 1932- filla del Josep Brulles i la Pepita Roig- que vivia amb ells mentre els seus pares eren a Barcelona.

La foto que presentem amb els nens, és la que el Josep Roig es va endur per poder-los recordar.

Manuel Roig, Montserrat Brulles i Francisco Roig. Foto Ferrari. Any 1938. Arxiu A.Roig

IMATGES

Josep amb la bicicleta que es va comprar amb el dot. Any 1931. Arxiu A.Roig

Rosalia, asseguda al terra, la quarta per la dreta, als Brodats. Anys 20. Arxiu A.Roig

ELS FETS

L'estiu de l'any 1937, quan els bombardejos començaven a ser més constants, moltes famílies del poble van decidir marxar a les casetes, masos i refugis que tenien al camp. La família Roig Ciuró també ho va fer i va anar a la caseta que tenien a la partida de l'Arbosserà, una peça de terra de secà -als afores de Torredembarra- amb garrofers, ametllers i una mica d'horta, que s'alimentava de dues cisternes que recollien l'aigua del cel quan plovia. Els acompanyava el pare de la Rosalia, l'avi Xaveia, de 67 anys i, en ocasions, part de la família Brulles Roig.

L'any 1938 Josep va ser cridat a fortificacions dins la “ quinta del sac “. Es tractava d'homes nascuts entre el 1895 i 1900 aproximadament, que al ser reclutats i a falta ja d'uniforme donat que la guerra estava molt avançada, arribaven al seu destí amb un sac on portaven els quatre objectes personals, d'aquí , possiblement, vingui el nom d'aquesta lleva.

Les cartes, doncs, comprenen quasi el final de la Guerra Civil quan les tropes del General Franco poc a poc anaven guanyant terreny i els republicans necessitaven atrinxerar-se per defensar les seves posicions. La feina del Josep era reparar carreteres, fer refugis, trinxeres, etc.

LES CARTES

En total trobem 9 cartes del matrimoni, 6 dirigides de la Rosalia al Josep i 3 del Josep a la Rosalia.

En tenim dues del Josep que porten el sobre inclòs en la mateixa carta, de manera que obrint per una llengüeta el sobre, la despleguem convertint-se en carta. No sembla que es pogués tancar mai del tot, el que podria comportar que les pogués llegir qualsevol curiós que ho desitgés. El segell republicà té un valor de 45 cèntims, porten l'adreça per davant i el remitent al darrera.

Les del Josep són signades per ell, però estan escrites per un company seu, segurament deuria ser una persona que es dedicava a fer això a canvi d'alguna cosa. L'idioma emprat és el castellà, i pel context, es constata que realment el Josep les està redactant. Els textos, escrits amb tinta, amb una cal·ligrafia prou bona, contenen algunes errades ortogràfiques sense importància; val a dir que totes les cartes s'entenen perfectament.

Les de la Rosalia són del seu puny i lletra, escrites en tinta i totes en un català quasi actual, tenint en compte que estem parlant d'abans del català normatiu, i que estan molt ben estructurades, donen fe que la Rosalia tenia uns notables coneixements culturals per l'època.

Les cartes ens parlen del seu dia a dia, del neguit que tenen els dos a l'estar separats, tot i que també s'envien missatges de tranquil·litat per no angoixar-se encara més, dient ella que allà on estan no bombardegen els avions, i ell que entre els companys tenen bona sintonia...

Són molt emotives les mostres d'estimació que es manifesten, sobretot en els comiats on desitgen retrobar-se per no separar-se més. Destacarem un moment en què la Rosalia denota el seu sofrir quan diu que els nens estan prou grassonets, que el petit de 5 anys ja té un cos com un home i que en canvi ella no puja ni una onze de carn per culpa de la situació que viuen. Tot i això intenta tirar endavant donant lliçó cada dia, i el fill gran que té 8 anys, li envia al seu pare una mostra de què ja sap escriure el seu nom acompanyat d'un dibuix (veure annex), on s'aprecia una caseta amb xemeneia i fum amb arbres al costat.

Colpidora la carta de l'endemà del dia de Nadal del 1938, quan les glaçades estan fent estralls al territori, la Rosalia es resigna a no tenir el

marit a casa, tot i que no perd l'esperança que es presentarà en qualsevol moment i li té preparada una olla de fesols. Se li nota que es preocupa perquè al marit no li falti de res, demanant roba de vellut a Barcelona, unes sabatilles del seu número, una caixa de sardines, li pregunta com va la migranya... i sobretot li recalca que no intenti baixar a casa si no té permís, que és molt perillós.

També quan parla de l'economia domèstica la Rosalia li explica que, tot i tenir diners que li donen a la fàbrica, el més important en aquell moment per poder sobreviure és que ja té llavor de faves per plantar, alls i cebes, garrofes per collir, moniatos i avellanes per menjar, un litre de llet diari, i fins i tot, ocells pel "caldo".

Reproduïm les cartes tal com varen ser escrites i us convidem a llegir-les per poder entrar per una estona a la vida quotidiana d'una família en temps de guerra.

Fortificaciones 14 de Octubre de 1938

Apreciada esposa: sabrás que el día 13 por la mañana salimos del Coll de Balaguer para Gavada⁽²⁾ que es un pueblo que hay 20 casas que hemos encontrado muy buena gente. Estamos aquí para recuperar una carretera que dicen que estaremos unos dos meses.

Sabrás que de los seis compañeros no mas hemos salido yo y el de la Secuita, que los otros se han quedado en el Coll, pero han venido algunos de Altafulla i La Pobla de Montornés.

Aquí estamos mejor porque solo somos 60 hombres, es mejor porque no tenemos que esperar tanto tiempo para comer y para dormir estamos en una casa 30 y tenemos una habitación yo y Secuita los dos solos. También sabrás que es un terreno que hay muchas figas y por la mañana antes del café salimos a comer unas cuantas.

Aquí estamos más separados de la carretera y del ferrocarril y no podré venir pero haré lo que pueda por una ocasión.

Manel y Francisco : me diréis si ya habéis cabado el huerto y cuando venga estén las coles grandes.

Muchos recuerdos para la Montserrat y demás familia y tu lo recibes de tu esposo que lo es para siempre

José Roig

Sector de ingenieros Base Turia nº 3 3 compañía 1 grupo 3 escuadra

⁽²⁾-Gavada és un llogaret, actualment abandonat, que pertany al municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant, al Baix Camp (veure fotos annex)

En fortificaciones 20 de Octubre de 1938

Querida esposa: deseo que al recibir esta te encuentres bien de salud como es la mía por ahora.

Sabrás que el día 19 salimos de Cambrils para el Coll de Balaguer, el cual me encuentro con cuatro compañeros, dos de La Canonja, uno de Bonastre y otro de la Secuita, encontramos una caseta y estamos los 5 como hermanos. Sabrás que marché muy disgustado y ahora me encuentro muy animado esperando que se acabe esta guerra que pienso que será muy pronto.

Manuel y Francisco a ver si hacéis mucha bondad y no hacéis enfadar a vuestra madre que es lo que desea vuestro padre.

Sabrás que está el hermano del Punsoda⁽³⁾ y el Ros de Paton⁽⁴⁾

Ya puedes estar tranquila que aquí no han venido nunca a bombardear ni hemos visto la aviación fasciosa.

Sin mas por hoy muchos recuerdos a la Montserrat y demás familia, besos y abrazos a los niños y tu los recibes de tu esposo que te quiere mucho y nunca te olvida

Jose Roig

Torredembarra 27-10-1938

Molt estimat marit: fins avui no he rebut la teva esperada carta, la que m'apreso a contestar seguidament, pensant lo ansiós que estaràs pensant noves de nosaltres. De salut bé tots, encara com pots pensar poca alegria de tenir que estar separats, però ja ens hi anirem acostumant, esperant no serà gaire llarga la separació, segons l'opinió estem ja als finals de la guerra.

Segons em dius en la teva que teniu una caseta lo que ha estat per mi un bon consol puig era el que em feia patir més, passar totes les nits quan jo m'arropava al llit que tal vegada tu dormies al camp, rebent la glaçada i el fred que ja comença a fer-se sentir. També m'ha tranquil·litzat molt el que tinguis bons companys, perquè m'entristia molt pensar lo sol que vares marxar d'aquí casa. Al ensems agraeixo de tot cor aquest bon company que t'escriu les cartes que espero que una mica molestos és una bona obra que fa si com suposo ell te una esposa que també estarà esperant amb ànsia noves seves.

Dilluns va venir l'amic que va marxar junt amb tu i jo vaig anar a veure'l per saber noves teves suposant que ell ja et digué que m'havia vist. Ell em digué que cada setmana vindria amb bicicleta si et fa falta alguna cosa pot ser que ell tal vegada podria portar-ho, encara que em feu la impressió que no havíeu simpatitzat gaire.

Amb el pare anem recollint les garrofes, l'Anton⁽⁵⁾ em baixà ja 22 sacs al magatzem

⁽³⁾- El germà del Punsoda era Albert Punsoda, xofer, natural d'Altafulla.

⁽⁴⁾-El Ros de Paton era Pere Mercadé, pagès de Torredembarra

⁽⁵⁾-L'Anton era Anton Rovira, de renom "Anton de l'Isabel", que vivia al carrer Alt de Sant Pere 12 de Torredembarra.

però em tingut de parar uns dies de recollir-ne per el temps, puig ha plogut tres dies seguits, però una pluja tremenda que fins i tot aburria .

Com que el temps ha donat a frescos i asseca tornem a recollir-les i ja portem 12 sacs plens encara que van quedar bastants per recollir, però ja s'anirà fent.

Els nens sempre parlen del pare, el Manel em donava una mica de quimera puig estava com una mica enyorat, però ara ja s'està acostumant i ja comença a està tant alegre com sempre.

Per aquí tranquils si no fos l'Isidro⁽⁶⁾ que alguns dies a la nit ve a moure raons i a fer córrer la gent.

El Churet⁽⁷⁾ i dos tortosins més marxaren dilluns també a fortificacions, suposo que també seran destinats al Coll de Balaguer entre vosaltres.

Mencarrega l'Emília⁽⁸⁾ que et digui que el Fernando⁽⁹⁾ està millor i que per fi el varen trobar evacuat en un Hospital de Barcelona a la Bona-nova.

La Pepita no puja a dormir aquí a la vinya perquè el Borràs⁽¹⁰⁾ necessita la caseta que l'omple de garrofes, però alguns dies venen ella i la Montserrat i dormen amb nosaltres.

He fet mirar a Tarragona per comprar-te vellut per fer-te uns pantalons i no en troben enlloc i penso tindrè ocasió d'enviar a algun que mirin si a Barcelona en trobo puig penso que deus començar a tenir fred per aquestes dates.

Quan més criguis em dius com va la migranya i si es que et trobes bé, li vaig preguntar amb aquell tortosí si sabia si et trobaves bé i no em pogué donar raó.

Rebràs molts petons de tota la família i els donaràs de part meua als teus companys i tu rebràs els petons que els teus fills t'envien i amb un fort abraç de la teva esposa que molt t'estima

R. Ciuró

Torredembarra 6-12-1938

Estimat marit: per el Salvadó he sapigut que no t'havia passat res durant el viatge, lo que ha estat un alivio per mi, puig he passat dos dies de molta ànsia pensant si et tornarien a molestar com l'altre viatge, encara que tu em diguis que no et pot passar res, no voldria pas que et tornessin a detenir, podries trobar un mal ànima i que et destinessin als fons, com diu que amb algú ha passat , així és que si no pots fer-te amb algun permís prefereixo que no vinguis, perquè per nosaltres no tens que patir, que ja veus que no ens fa falta i estem bons, no cal que t'exposis, i tenir que viatjar

⁽⁶⁾-“L'Isidro” es refereix als hidroavions Heinkel HE-59 que eren els encarregats de bombardejar la costa i, principalment, el ferrocarril i l'estació.

⁽⁷⁾-El “Churet” era Josep Solé del carrer dels Munts de Torredembarra.

⁽⁸⁾ i ⁽⁹⁾- L'Emília Virgili era la dona del Fernando Ciuró, de renom “Fernando del Racó”, que vivia al racó del Carrer Freginal de Torredembarra.

⁽¹⁰⁾-El Borràs era el veí del terreny del costat, oriünd de la Poble de Montornès, que tenia una caseta que aprofitaven per anar a dormir.

*amb el mal temps que ara ve, et serà més difícil mentre siguis aquí a Gavada.
Encara que em digueren que tingueres bon viatge suposo que fins a les 4 del matí
estigueres a l'estació puig fins aquesta hora no vaig sentir el tren.
També et participo que a la fàbrica m'han donat 200 pts. del mes d'octubre, que és
el que em donaran cada mes, es la disposició del govern segons la gaceta que sortí a
l'agost i feien el tonto de pagar-ho. Es compren que l'Antoñita⁽¹¹⁾ ha mogut la llebra
i ara ens pagaran cada mes.
Aquí t'envio 50 pts. per si trigaven a pagar-te no anessis una miqueta just, encara
que tu no vulguis no m'agrada que no en portis de sobres.
Per nosaltres no pateixis, ja veus que ara mensualment cobraré 200 pts. que ja és
comptar amb algo i a més de menjar també anem tirant bé, i de salut, gràcies a Déu,
ni un mínim constipat arrebleguem.
El Manel és un bon caçador, cada dia para rateres i sempre hi cau algun infeliç ocellet
per fer caldo, ja pots suposar l'alegria que té quan fa cacera.
Rebràs molts petons dels nens i també tot l'afecte i gran estimació que saps et porta
la teva esposa*

Rosalía Ciuró

Gavada 9-12-1938

*Querida esposa: salud la mía es buena por la presente.
Sabrás que el compañero de Altafulla llegó sin novedad y me entregó la carta con las
40 pts. y me entero que la fabrica te han dado 200 pts. que según dices te las darán
todos los meses, que es una alegría que he tenido.
También sabrás que han venido 30 mas del Coll de Balaguer que son los de la sección
que yo pertenecía y nos hemos reunido otra vez con los dos de La Canonja.
Esposa sabrás que el día que marché me tuve que esperar hasta las 4 de la mañana en
la estación y llegué a Tarragona a las 5 y no pude marchar hasta las 8 porque estaba
con alarma y me marché con un camión directo hasta aquí si molestarme nadie y
llegué a tiempo para comer.
De lo que me dices que no baje más sin permiso no tienes que alarmarte porque no
tienen que pasarme nada y si no hay novedad y hace buen tiempo no me esperes hasta
el día 23 o 24 porque a estas horas que te escribo esta lloviendo.
Si no pudiera escribirte carta mañana que es el día que hacemos fiesta que no podemos
escribir ningún día mas porque solo tenemos una hora para comer y por la noche
tenemos muy poca luz.
Manel y Francisco estoy muy contento que vais a coger pájaros y a ver si para el día
que yo baje, cogeis para hacer un arroz.
Nada más se despide tu esposo que desea ser pronto juntos*

José Roig

⁽¹¹⁾-L'Antoñita era Antonia Roig Virgili, germana del Josep.

Torredembarra 16-12-1938

Molt estimat espòs: fins avui no he rebut la teva del dia 9, la que contesto tot seguit amb la fi que la puguis rebre antes que vinguis.

Nosaltres bé per aquí, encara que ja comença a fer fred el temps és molt plujós, ja suposo que vosaltres aquí dalt encara deveu tenir més fred.

També sabràs que hem plantat bastanta cosa a l'hort, havem fet més faves, ademés alls i cebas i la collita de fesols l'hem recollida, que Déu n'hi do, una sanalleta plena i molt grosses. També tinc ja les 2 kg de patates de llevo, i al Martin⁽¹²⁾ li demano una carretada de fems que em diu que per poc que pugui sortir de compromís m'els donarà, com pots suposar tenen que ser a canvi.⁽¹³⁾

Ademés sabràs que el Manel comença ja a llegir bastant bé, tots els dies dona dos cops lliçó i sembla que arribaré a fer-ni aprendre. Aquest dibuix l'ha fet ell de memòria i ademés t'inclou el seu nom que ja veus que comença a dominar la pluma. Els nens estan molt grassons, la gana els apreta com a tothom però nosaltres vinga moniatos i avellanes que tothom no pot menjar-ne.

Rebràs molts records de tots i molts petons dels teus fills i esposa que molt t'estima i enyora

Rosalia Ciuró

Torredembarra 26-12-1938

Molt estimat espòs: amb diades com aquestes no puc per menys d'escriure't, quan encara que no poguem estar junts vegis que el record teu no em deixa i escrivint em sembla que amb tu parlo.

El dia 23 i 24 t'esperàvem, encara que suposant que amb la fredó que feia i les circumstàncies sembla que no es presentin molt bé per poder venir, no en refiàvem gaire, n'obstant jo tenia l'olla de fesols per si et presentaves a la nit i també vaig fer dinar per si venies l'endemà, no tinguérem el goig de poder estar junts, resignem-se potser el dia que puguis venir serà per no separar-nos més.

Fa uns dies que la maleïda aviació ens molesta bastant, a la nit passada vingué l'Isidro i llençà unes incendiàries al camí fondo de l'estació, hi havia el tren a la via, el que afortunadament no tocà i de dia també passa i ens fa córrer al refugi.

Esperem que tu estaràs bé, nosaltres estem ben bons i tenim molta gana i de menjar no ens falta per omplir l'olla. L'Adolfo⁽¹⁴⁾ ens donar els moniatos promesos i els oncles només cal que demani que del que tenen m'afavoreixen, i ademés tres cops pa a la setmana no ens falta i llet també em tenen un litre cada dia, els nens estan grassos, el Manel hasta fa galtes i el petit també té un cos com un home, la única que es conserva prima soc jo, però no t'estranyis el sofri és el que no em deixa posar una onze de carn.

⁽¹²⁾-El Martín era Martín Arahuete, pastor de Torredembarra.

⁽¹³⁾-El canvi volia dir que deixaria pasturar el ramat per la finca.

⁽¹⁴⁾-L'Adolfo era Adolfo Mercadé de cal "Bolesa".

Tinc ja les patates de llevo, una carretada de fems aquí a la vinya per fesols, faltará el pagès que me les plantí, ho digué al "Mal lladre"⁽¹⁵⁾ i em va dir que no podia, quan sigui el temps potser entre jo i el teu germà⁽¹⁶⁾ les podrem fer.

Fa 5 dies que cada dia hi ha una glaçada tremenda, em sembla que de faves primerenques no en menjarem puig tenen totes el coll tort.

A la fàbrica m'han donat unes sabatilles de llana per mi, i com que el teu número no el tenien l'Álvarez⁽¹⁷⁾ m'ha dit que mirarà si a Vilanova el tenen, del contrari me'n donaran unes altres per mi, però m'han promès de buscar-me unes per tu, que creu que si va molt bé i calent.

El Reverte⁽¹⁸⁾ és aquí amb permís i el Paton⁽¹⁹⁾ el feu la setmana passada.

El Vernet em digué que havia anat a Mas Boquera⁽²⁰⁾ i li havien dit que tu hi havies anat a veure'ls i que havien estat molt contents.

Espero que escriuràs que tinc moltes ganes de saber de tu.

La Pepita⁽²¹⁾ son a passar aquests dies a Barcelona tots, suposo que demà ja vindran. Rebràs molts petons dels nens i tu els rebràs també de la teva esposa que molt t'estima

R. Ciuró

Torredembarra 30 de desembre de 1938

Molt estimat espòs: avui dia 30 he rebut la teva data del 24, que contesto tot seguit complint l'encàrrec que em fas demanant-me el caixó de sardines, com podràs veure hi col·loco totes les que tinc amb la fi de que et durin més temps, perquè com suposo et deuran fer molta falta amb l'escasés que hi ha de menjar.

Com em dius amb la teva que tardaràs en venir pel motiu del fred (si tens raó !!!) i ademes és perillós viatjar per l'aviació, t'exposes a passar un viatge desastrós puig tens de saber que fa ja 8 nits seguides que l'aviació no ens deixa de bombardejar, a la nit passada a Altafulla han tirat dos cases a terra, la del Carreter i Seguidill, no hi ha víctimes afortunadament, sols algun ferit lleu.

Aquí a la Torre les sínies del Farrucu⁽²²⁾, Adolfo⁽²³⁾ i Faretes⁽²⁴⁾ estan plenes de bombes, els que viuen al poble quan són les 6 de la tarda ja van al refugi i fins les 7 del matí no en surten.

(15)-El "Mal Lladre" era el renom d'un pagès del poble.

(16)-El germà del Josep era Francisco Roig Virgili, que treballava a la Fàbrica SACE.

(17)-L'Álvarez, era Alfredo Álvarez, Director Administratiu de la Fàbrica SACE.

(18)-El Reverte era Joan Reverte Papiol, boter d'ofici.

(19)-El Paton era Pere Mercadé, pagès.

(20)-Masboquera és un poble prop de Gavada, entre Masriudoms i Vandellòs.

(21)- La Pepita era una germana del Josep, casada amb Josep Brulles Jasans.

(22)-La Sínia del "Farrucu" era propietat de la Família Toda Salvat.

(23)- La Sínia de l'Adolfo era propietat de Adolfo Mercadé, de cal "Bolesa".

(24)-La Sínia de "Faretes" era propietat de la família Solé Roig.

Nota: Totes aquestes sínies estaven situades prop de la via del tren de Torredembarra, passat l'estació en direcció Creixell.

La Montserrat la primera nit que hi passà va agafar un constipat tremendo i jo l'he pres al Mas i aquí s'està molt bé entre nosaltres, puig per aquí a dalt no hi arriben a passar els avions i quan almenys un dorm tranquil.

Prefereixo, estimat meu, a que no vinguis, antes no t'exposis és preferible sofrir la separació. Tu estiguis alerta amb aquests⁽²⁵⁾ d'avions, pensa que aquí hi ha una dona i dos fills que t'esperen i necessiten de tu.

Rebràs molts petons dels teus fills i nebodeta i junt amb els de la teva esposa, amb tot l'afecte i estimació que et té la teva muller

R. Ciuró

Torredembarra 6-01-1939

Molt estimat marit : suposo que ja hauràs rebut el caixó de les sardines, si no és així a no tardar gaire les rebràs, puig el dia 4 les prengué el Joaquim tortosí, em digué que era a tres hores de Gavada i que si no tenia ocasió de enviar-te-les, ell mateix amb bicicleta te les portaria.

Suposo estaràs bé puig estic enterada hi ha molta calma, nosaltres no podem dir el mateix puig si no fos l'aviació també estaríem bé, encara que per nosaltres no pateixis que aquí al Mas, ni els avions, ni les bombes no hi arriben. També sabràs que estic molt ben acompanyada, el pare i la Pepita estan aposentats a tot estar aquí a la vinya i tots junts estem molt bé.

També sabràs que a la fàbrica són molt esplèndids en regalar-me papers, l'altre dia del mes em foren entregades 600 pts. i avui m'han estat entregades com a propina d'any nou 200 més, així és que ja em digué el Joaquim que havíeu cobrat no estiguis de comprar-te tot el que et sigui necessari, que nosaltres no en tenim que menester, que no se en que gastar-los els diners.

El Lluís Sumoy⁽²⁶⁾ treballa a Valls, ja veus que encara que hagi pogut entrar a intendència també té que ser fora de casa.

La teva germana Antònica dormen al nostre pis junt amb les de casa del Sr. Juanito⁽²⁷⁾ puig diuen que per aquells barris del carrer Ample estan més tranquils. El Pepito Bassa⁽²⁸⁾ han tingut la desgràcia de que al front els hi han mort el seu únic fill.

Els nens estan molt bé, amb la Montserrat són molt feliços, estan tots tres molt grasons, la nena aquí dalt està molt més bona, que com vingué estava molt desmillorada.

He comprat 20 kg més de patates al Sindicat i les 2 kg. que em va donar l'oncle

⁽²⁵⁾- Aquí faltaria un adjectiu que la Rosalia deuria preferir no posar-lo.

⁽²⁶⁾-El Lluís Sumoy estava casat amb Ramona Roig Virgili, germana del Josep.

⁽²⁷⁾-El pis que tenien era llogat al Sr. Piqué, al carrer Ample nº 18 i els de casa el Sr Juanito eren els Ibern de la plaça de la Font.

⁽²⁸⁾-El Pepito "Bassa" era Josep Solé de Clarà.

*Josep⁽²⁹⁾ em sembla que ja en tindrè prou, ja no en patirem si les podem plantar.
Rebràs molts records de tots i molts petons dels nens i nena i tu rebràs una abraçada
que de tot cor t'envia la teva esposa*

R. Ciuró

Entre les cartes que varem trobar, n'hi ha una d'un nebot del Josep, el Joan Ballesté Roig⁽³⁰⁾, que des del front escriu al seu oncle per explicar-li com es troba i quina és la seva situació. Hem pensat que és interessant afegir-la perquè també ajuda a entendre la situació que vivien.

En Campaña dia 30-12-1938

Estimat oncle Pepet: t'escric per dir-te que estic molt bé de salut, com fins ara deu ser la vostra bona.

T'escric per dir-te que avui dia 30, he rebut una carta de "la Madre" i em proporcionà la teva direcció. Jo en cada carta li posava que m'enviessin la teva direcció perquè jo tenia ganes d'escriure't i saber notícies teves, però penso que deus estar bé.

I quan em va donar la teva direcció vaig estar molt content i desseguida em vaig posar a escriure't.

Jo ara et posaré la meua direcció que es aquesta:

Joan Ballesté 32 Div. 142 Brigada Mixta Bateria de Morteros Base 8 C.C. Nº 11 C

I aquesta és la meua i si em vols escriure ja ho saps, i em penso que m'escriuràs desseguida, i és que a mi em faràs molt content si és que puc tenir carta teua que en tinc moltes ganes.

I també em diràs si vas passar bé el Nadal i naltres el vam passar molt bé i ens van donar una coca entre dos i en acabar galetes i conyac i també tabac i també es portaren bé de menjar, que ens donen hi ha dies arròs i lleties i cigrons, i xocolata per esmorzar i hi ha dies cafè i també es deuen donar el mateix a vosaltres.

I també t'haig de dir que jo sóc del sector del tren, que estem molt bé i tu ja em diràs com et va, sent aquí a dalt a les trinxeres o sigui fortificant, em penso que deus estar bé i per avui no et poso res més i fins la teua carta salut.

6- Joan Ballesté. Any 1936. Arxiu A.Roig

⁽²⁹⁾-L'oncle Josep era Josep Casasús Gibert, pagès, oncle de la Rosalia

⁽³⁰⁾-Juan Ballesté Roig, era fill de Joan Ballesté i Antonia Roig Virgili, germana del Josep

*Records de la teva dona i dels nens i de la Madre i germana i de tots els oncles i tias
i aquí em despedeixo el teu nebot que sempre pensa en vosaltres i per avui res més,
salut i sort i ara em despedeixo*

Joan Ballesté

EPÍLEG

Josep es va quedar a Torredembarra quan els seus companys reculaven en direcció a Barcelona. La seva lleva -la del sac- al no estar comptabilitzada per l'exèrcit republicà, no va tenir cap problema per tornar a fer vida normal un cop acabada la guerra.

El matrimoni format pel Josep i Rosalia continuaren el negoci de construcció i, poc a poc, amb molta voluntat i ganes de tirar endavant van prosperar i aconseguiren tots els reptes que s'anaven proposant, intentant transmetre als fills i néts aquells valors que els van ajudar a superar una guerra.

Josep Roig va morir el 9 de febrer de l'any 1976, quan tenia 75 anys.

Rosalia Ciuró va morir el 7 de febrer de l'any 1991 als 88 anys

Josep i Rosalia. Any 1962. Arxiu A.Roig

ANNEX:

Reproduïm un sobre i una carta del Josep i una de la Rosalia.

Sobre del Josep.

Sobre de la Rosalia.

Des de Gavaldà dia 9 de desembre de 1938.

Gavaldà 9 - 12 - 38

Querida esposa Salud la mia es buena por la presente.

Te voy a contar que el compañero del taller ha llegado sin novedad y me entrego la carta con las 50 ptes, y me enteré de que la fábrica te mandaba 200 ptes que seguramente te las darán todos los meses que es una alegría que he tenido.

Envíame saludos que en un momento más del Co. U. de Balaguer que son los de la región que ya pronto van a ir y nos vamos a reunir a ver en los días de la Camaraja.

El primer sábado que el día que marche me tube que esperar hasta las 4 de la mañana a la estación y luego a Barcelona a las 5 y me quedé marchando a las 8 para que estaba con tal cansancio y me iba marchando con un camión directo a T. aquí sin más. La noche me nathia y luego a T. y me quedé.

Carta del Josep (1a. part)

ya comer. de lo que me duele que no veje
 mas sin guarniso no tienes que atermar.
 por que no tiene de pasarme nada
 y si me hay novedad y hace buen tiempo no
 me espere hasta el dia 23 o 24 por que a
 estas horas que te escribo esto Horvendo
 si no no podria escribirte esta mañana
 que es el dia que hacemos fiesta que no
 podemos escribir ningun dia mas por
 que no mas estamos una hora que a comer
 y por la noche tenemos muy poca luz.
 Mand y Francisco estoy muy conten-
 to que baya a cojer guajeros y a ber si
 por el dia que yo baje, cojes para
 hacer un carro.
 Nada mas se despido tu yerno
 que desea ver pronto juntos

Jose Roig

Des de Torredembarra dia 16 de desembre de 1938 (aquesta és la que conté els dibuixos i el nom del fill).

Torredembarra 16/12/38

Estimat exco: Fins aquí no he
rebut la tela del 9 la que contento tot el
quit amb el fi que la puguis rebre antes
que lingas

Losaltres he per aquí: encara que ja
comensa fer fret i el temps es molt plu-
jos ja suposo que losaltres aquí de ena-
deben tenir molt mes fret

Tambe sabes que atem plantat
bastanta cosa a t'hort habem fet
mes faros ademés alls i rebas i
collita dels faros t'habem ja recollida
que deu mi clo, una sanallota plena
i molt grosas. També tinc ja les 2 @
de patates de lleuó i al Martin li donem
no una carretada de fens que m'
din que per pò que pugui sortir de
compromis m'els donara, com pots

suposar tenen que ser a contri
 Ademes sabras qui't Manuel comensa
 ja a lletja l'ortan h. tots els dies
 dona 2 cops l'hió i sembla que arri-
 bare a ferri aprendre. aquest dillric
 t'ha fet ell de memoria i ademes t'in-
 clou el seu nom que ja lens que comensa
 a dominar la ploma

Els men estan mol grasons la
 gana els aprata com a totom pero malaltia
 lingua moriats i abellans que tutom no pot
 menjar-me

Manuel Raig

Rebras molt ricors de tots i moltos pe-
 trons dels seus fills i esposa que mol
 t'estimo i amora

R. Curro

Llogaret de Gavada, actualment abandonat. Octubre 2015. A. Roig.

Part del nucli de Gavada. Octubre 2015. A. Roig.

Rosalia Ciuró, el seu fill Francisco, Antonio Roig - amb barretina- i Lolita Morros fent una paella a la caseta que va servir de refugi a la família durant la Guerra. Febrer de 1978 . Arxiu A.Roig.

Lliurament del Premi Recerca de Batxillerat URV Antena del Coneixement Sinibald de Mas 2015. La Sra. Maria Font, en nom de la Universitat i el Sr. Albert Bonet, president del Centre.

Fig. 1 (Font: pròpia)